

2. XII 67

«KÜÜRSELG - SÄLG»

Tingituna kõikmõeldavatest põhjustest, eelkõige teose omaaegsete tellijate arusaamadest, on «Küürselg-sälü» muusika küll mõnevõrra eklektiline. Siin ristlevad erinevad stiilid, on illustratiivsustki. Aga pidevalt on tunnetatav, et see muusika on võrsunud samast pinnasest, kust Rimski-Korsakovi, Stravinski ja Prokofjevi loominki. On aimatav andekas loov isiksus, kellest me nüüd teame, et klaverikontserdi, «Vallatute täastuskade» ja muu viimaste aastate loominguga on ta sellesse pinda juurdunud veelgi kindlamalt ja omaloomelisemalt kui «Küürselg-sälü» kirjutamise päevil.

Kuulajat võluvad jõuline hoog, vitaalsus, optimism ning särts, millega Štedrin on antud ülesande kallale asunud. Tugeva välise sära taga võib muidugi aimata teatud pinnalisust, tagamaade puudumist, kuid antud stsenaariumi raamides see ei häiri.

«Estonia» orkestrilt (dirigent Kirill Raudsepp) seda muusikat vastu võttes polegi nagu võimalik neile vajakajäämistele mõelda. Niiõrd hoos on see kollektiiv, keda viimastel aastatel, eriti kaasaegselt mõtlevate heliloojate teoste puhul, kriitika poolt nimetamisväärselt heilita-

tud pole. Ilmselt on tutvus Prokofjevi, Stravinski, Gershvini ning Tambergi partituuridega andnud häid kogemusi, ja kuna Štedrini muusika eelismetatutega võrreldes on ikkagi «kergem», tuntakse ennast võrdvõimelise partnerina. Ja tulemuseks on sütitav musitseerimine — pannakse ennast aktiivselt kuulama.

Uue balletiõhtu «täheks» on Tiiu Randviir. See võib

Tiiu Randviir (Imeilus (Tsaar) ja Jüri Lass (Ivan)

olla meelepete, kuid näib, et nii nagu tsaaritari rollis, pole ta varem veel kunagi tantsu tehnilisest küljest üle olnud. Ka kõige raskemad sanmukombinatsioonid esitab ta täpselt ja puhtalt, täites nad ühtlasi emotsionaalse sisuga. Et Randviiru tants võib isegi ühe etenduse raames olla mitmeplaani-

tsaaritar), Peeter Roos balletis «Küürselg-sälü».

line, sellest on varemgi juttu olnud. Selles suhtes tuleb teda imetella nüüdki — lüüriline, salapärase, vallatu, ekspressiivne on tsaaritar-Randviiru tants. Ilmselt muljete värskusest tingitult tundub, et nii ekspressiivselt ja efektselt nagu «Küürselg-sälü» ta nagu polegi varem tantsinud. Mõtlen

siin eelkõige mitmesuguseid pöoretetekombinatsioonide tulilindude pildis. Need paljunditud tantsusammud omandavad järsku uue kuju, uue iseloomu. Tsaaritar muutub tulilinnulikumaks, kui nood ise ongi.

Kõige tähtsam uue loomingu saavutuse puhul on aga see, et meile ei jää meelde baleriin, kes hiilgavalt esitab tsaaritari partii, vaid muinasjutust, tuttav hea vene tütarlaps. Just niisugusena käsitleb Tiiu Randviir seda rolli. Vaadake vaid, millise siiralt emotsionaalse käetelligutuse ta teeb, kui esimesel kohtumisel Ivaniga too teda õhku tõstab. Kui palju on selles liigutuses tundevarundeid! Jälgige tema mõteteid, kui Ivan tema poolehoidu võidab — need on lihtsa neiu kaunid mõtted. See tütarlaps võib aga ka otse võrukaelalikul vallatu olla. Seda stseenides tsaariga, kellesse ta suhtub kui vanasse onusse, keda on hea narritada. Nii võib kokkuvõttes öelda, et see on uus tahk

ni tüki alguses, elustab nii ilmekalt balletimeistrilt saadud õnnestunud koreograafilise kujundi, et saadud mulje kannab teda vaatusest vaatusesse kuni lõpuni välja. Lõpus ta agakordab seda hästi karakterteeret tantsu ja täielik õnnestumine on talle kindlustatud.

Keskseks kujuks on veel Ivan, keda tantsib Jüri Lass. See ei ole küll lõpuni jeršovlik kuju — lõpplahendus, tsaaritari väljavalituks saamine, on ette ära öeldud. See aga pole artisti süü, kellele tuleb teatud selle materjali piirides, mida annavad stsenaarium ja koreograaf. Igatahes «roosi väimu poosid» (näiteks arabesk erilaadselt pea kohale kõverdatud käega) I pildi variatsioonid on kohatud. On aga mitmeid detaile (tsaarile olalepatsutamise, tsaaritari kinnihoidmine patsist jt.), mis tõendavad, et Jüri Lass võib edukalt olla ka midagi muud, kui ainult ilus lüüriline prints. Nii võib kokkuvõttes öelda, et see on uus tahk

artisti loomingu. Etenduse on kunstiliselt kujundanud Mari-Liis Külla temale omase maitsekusega. Värvid säravad võrdsest orkestrivärvidega — see on kollakate ja roosakaspunaste toonide pidu-päev. Kunstnikku on inspireerinud vanade vene linnade — kui nii võiks öelda — «sibulkuppel-

ni tüki alguses, elustab nii ilmekalt ballettmeistrilt saadud õnnestunud koreograafilise kujundi, et saadud mulje kannab teda vaatusesse kuni lõpuni välja. Lõpus ta aga kordab seda hästi karakterteerst tantsu ja täielik õnnestumine on talle kindlustatud.

Keskseks kujuks on veel Ivan, keda tantsib Jüri Lass. See ei ole küll lõpuni jershovlik kuju — lõpplahendus, tsaaritari välja-valituks saamine, on ette ära öeldud. See aga pole artisti süü, kellel tuleb tege- tuseda selle materjali pii- rides, mida annavad stse- naarium ja koreograaf. Igatahes «roosi vaimu poosid» (näiteks arabesk erilaadset pea kohale kõ- verdatud käega) I pildi variatsioonid on kohatud. On aga mitmeid detaile (tsaarile õlalepatsutamine, tsaaritari kinnihoidmine patsist jt.), mis tõendavad, et Jüri Lass võib edukalt olla ka midagi muud, kui ainult ilus lüüriline prints. Nii võib kokkuvõttes öel- da, et see on uus tahk artisti loomingus.

Etenduse on kunstiliselt kujundanud Mari-Liis Kü- la temale omase maitseku- sega. Värvid säravad võrd- selt orkestrivärvidega — see on kollakate ja roosa- kaspunaste toonide pidu- päev. Kunstnikku on ins- pireerinud vanade vene linnade — kui nii võiks öelda — «sibulkuppel-

maastikud», vene mängu- asjade rõõmus laad (tant- sijannade toredad puna- sed põsed!), rahvariete, eriti peakatete mitmekesi- sus.

Parim on laadapilt. Pa- raku ei tõuse samale ta- semele tulilindude pilt, mille kohta kavalehelt loeme — Hõbemägi ookean-mere kallastel. See peaks olema etenduse kõi- ge fantastilisem pilt, aga ta pole seda. Ei lavaku- junduse, kostüümide ega valgustuse poolest. Kos- tüümide puhul on fantaa- sialendu pidurandanud vis- tisti materjali — nailon- tülli ja ehtsatē sulgede puudumine. Valgustus aga on üldiselt etenduse kõige nõrgem lüli. Kas aeg ei ole nii kaugel, et luua ka valgustuspartituur ja seda stabiilselt estada? Prae- gune punane valgus on lihtsalt lame nii selles kui ka pälepeildis.

Lisaks tulilindude kos- tüümidele võib vähemõn- nestunuks pidada ka tsaa- ri ja bojaaride omi. Need on kohmakad ja ebatant- sulised.

Nüüd siis koreograaf Enn Suve tööst. Allpool öeldav ei saa muidugi ol- la ei üld- ega lõpphinnan- guks. Ka põhjalikuks ana- lüüsiks on vähe paari proovi ja esietenduse jäl- gimisest. Saan esitada ai- nult muljekilde.

Näib, et koreograaf on ülesandele lähenenud mõ-

nevõrra lihtsustades. Ta on «Küürselg-sälus» näi- nud vist eelkõige vaate- mängu. Iroonilis-satiirili- sed alltekstid tsaari (keda kehastab Peeter Roos) pu- hul jäävad olemata. Koreo- graafiline lahendus on (üksikud erandid välja ar- vatud) tavaline. Puuduvad omapoolsed tantsulised leiud ja väljatused, meile näidatakse vaid ammutun- tud balletiliigutuste süs- teemi, isegi rakurse muut- mata. Nagu eespool öel- dud, päästavad siin mõ- ningal määral suureandeli- sed balletiartistid oma täiusliku tantsuga. Eten- dus venib, vaatamata ju- ba tehtud kärbetaele. Võib- olla muudaks balleti kom- paktsemaks lõpudivertis- mendi kärpimine ja tuli- lindude pildi korrigeeri- mine — siis saaks para- jasti kaks vaatust praegu- se kolme asemel.

Lõpetuseks. Tahaks, et «Küürselg-sälg» teatri ka- vadest niipea ei kaoks. Oma vaatamängulise ole- muse tõttu peaks ta pak- kuma rõõmu nii vanadele kui ka noortele silmadele. Pealegi näeb selles lavas- tuses meie paremaid bal- letisolistē. Oma järge la- valetulekuks ootavad ju veel tsaaritarid Tatjana Maiste ja Tamara Soone. Väga kõitev Sälg on ka- heldamatult Juta Lehiste. Oma silm on kuningas.

HEINO AASSALU